

ZLATKO KARAC

ZANEMARENA BAŠTINA

PROSTORNE STRUKTURE SELA U HRVATSKOJ

JASENKA KRANJČEVIĆ

NEGLECTED HERITAGE

SPATIAL STRUCTURE OF VILLAGES IN CROATIA

JASENKA KRANJČEVIĆ

This book is an extended and adapted version of the author's dissertation defended at the Faculty of Architecture of the University of Zagreb. It offers a synthesis of the author's long-term research into Croatian rural heritage conducted as part of the scientific research project HERU – Heritage Urbanism headed by academician M. Obad Šćitaroci. The book focuses on the planned rural settlements that resulted from space planning regulations between the mid- 18th century and the early years following World War II. The book offers a diachronic overview of the major stages in village planning in Croatia with an elaborate presentation of the historical context, the effects of the building regulations, agrarian reforms etc. Each stage is vividly illustrated by 30 selected case studies. Moreover, the supplement of the book contains a table with 230 planned villages and basic information.

Srednja Europa
[Znanstveni projekt HERU – Heritage Urbanism, HRZZ-2032]
Zagreb, 2018.

Str. 202, ilustr. 87, bilj. 80, izv. 20, lit. 298; zahvala, sažetak, prilozi, izvori i literatura, popis slika, kazala [23,5/24,5 cm, kolor, tvrdi uvez]

Urednica: Suzana Leček
Recenzenti: Zlatko Juric, Zlatko Karac
Graficki urednik: Kresimir Krnic
Graficko oblikovanje i prijelom: Banian Itc.
Tisak: Tiskara Zelina

ISBN 978-953-7963-69-9
CIP 000992103 [NSK Zagreb]

Nedavno objavljena knjiga Jasenke Kranjčević proizašla je iz doradene i prilagođene autorice disertacije obranjene na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, koja u publiciranom obliku predstavlja zaokruženu sintezu njezina višegodišnjeg istraživanja hrvatske ruralne baštine provedene u sklopu znanstvenog projekta HERU – *Heritage Urbanism*, voditeljka akademika M. Obada Šćitarocija. U žarištu je interesa autorice fenomen planiranih seoskih naselja koja nastaju kao rezultat prostornih regulacija od polovice 18. stoljeća do prvih godina poslije Drugoga svjetskog rata. Monografija je komponirana u dijakronijskom slijedu poglavlja kroz koja se obrađuju glavne etape planiranja sela u Hrvatskoj, pri čemu se, uz ostalo, elaborira povijesni kontekst vremena, utjecaji građevne regulative, agrarnih reformi i sl. Za svako razdoblje šire su obrađeni i grafički iscrpno opremljeni odabrani primjeri, kojih je u knjizi 30-ak, no u tabličnom prilogu sažeto je donesena i sva bitna faktografija za još čak 230 planiranih sela.

Ova je znanstvena knjiga rezultat vrijednoga arhivskoga, bibliografskoga i terenskoga istraživanja, u sklopu kojeg je otkriven ili atribucijski potvrđen veći broj dosad malo poznatih ili posve nepoznatih regulacijskih planova sela u Hrvatskoj. Zastupljene su sve regije Hrvatske, s tim da u određenom razdoblju postoje razlike u dominantnoj prisutnosti planskih regulacija na pojedinom području. Tako su osim sela u Slavoniji, Baranji i Podravini prezentirane i ruralne aglomeraci-

je na otocima (Vis, Pag), Lici, Gorskom kotaru itd. Prilikom izrade regulacijskih planova dominiraju dva osnovna tipa prostornih struktura sela – linijski i zbijeni – s podtipovima koji se posebno obrađuju.

Planirana sela u Hrvatskoj, kao baština, još su uvijek novo područje istraživanja, posve deficitarno u sinteznim publikacijama, osobito u sloju arhitektonske izgradnje, poput baroknih intervencija sredine 18. stoljeća. Stoga je odabir teme autorice istraživanja opravdan i važan za prostornoplansku (rurističku) djelatnost kao cjelinu, ali i za poznavanje nastajanja povijesnih slojeva planiranoga ruralnog prostora. Međunarodnu važnost ove teme prepoznajemo u činjenici da se prostorna struktura sela u Hrvatskoj promatra kao dio integralnog naslijeđa te da na taj način ona pridonosi ukupnome prostornom identitetu Hrvatske, kako lokalne zajednice tako i nacionalnoga te europskoga ruralnog fenomena. Zanimljivo je da su planovi sela uglavnom nastajali u skolastičkom okruženju gradova i educiranih stručnjaka, što je posebno vidljivo u dosljedno provedenom funkcionalnom zoniranju i geometričnoj planimetriji agrarnih cjelina.

Bogati ilustracijski materijali uvršteni u knjigu, s faksimiliranim regulacijskim planovima i dokumentima iz nekoliko arhivskih fondova, rezultat su izvornih autorice istraživanja, uključujući i rektificiranje terena na brojnim lokalitetima. U tom je pogledu ova knjiga doista pionirsko djelo s novim doprinosom u korpusu znanja o planiranju i izgradnji prostornih struktura sela u Hrvatskoj. U fundusu

naše stručne i znanstvene literature nema knjige sličnoga sadržaja i obuhvata, a upravo je Jasenka Kranjčević jedina dosad objavljivala i članke o nastanku pojedinih planiranih sela u Hrvatskoj, kao analitičku predfazu u nastanku ove monografije. Knjiga je rezultat akribičnog rada autorice, po načinu elaboracije pregledne je znanstvene razine, ali s elementima originalnog doprinosa u prosedu istraživanja i prikupljenoj građi, što otvara mogućnost za buduće izvorne radove s detaljnom obradom pojedinih istaknutih primjera. Istraživački je i elaboracijski pristup za temu primjeren i dosljedno proveden, a stručna je terminologija u knjizi ispravno korištena te razumljiva i čitatelju izvan struke. Od standardnih 'alata' dan je popis izvora (arhivskih i bibliografskih referenca, izvori ilustracija), kazala, sažetci i dr.

Djelo je namijenjeno arhitektima, povjesničarima, povjesničarima umjetnosti, etnoložima, a prema profesionalnim grupacijama – sveučilišnim nastavnicima i znanstvenicima, prostornim planerima, konzervatorima, turističkim djelatnicima, a svakako i široj kulturnoj javnosti.

S obzirom na to da se knjiga bavi slabo istraženim, nezasticećenim i zanemarenim korpusom naše prostorne baštine te da takvih djela nema u našoj znanstvenoj bibliografiji, njena se objava pokazala potrebnom i opravdanom, osobito stoga što je riječ o prvoj sintezi u koju je ugrađeno sve bitno što je dosad identificirano i atribuirano u tematici naših planiranih sela.